

УДК 94(477):332.135 (043.3)

СУЧАСНИЙ СТАН УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКОГО ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Гарагонич В. В. (Ужгород), Гарагонич В. В. (Мукачево)

У статті аналізуються сучасний стан українсько-румунського транскордонного співробітництва, його здобутки у різних сферах суспільного життя, проблеми та перспективи. Наголошується, що поглиблення взаємовигідної співпраці двох сусідніх народів відповідає їхнім національним інтересам, створює передумови для кращого взаєморозуміння людей. На основі використання найсвіжіших джерел, зокрема матеріалів засобів масової інформації, автори наводять яскраві приклади взаємодії по обидва боки українсько-румунського кордону. Йдеться про необхідність налагодження й активізації малого прикордонного руху, розширення його меж, розбудови транспортної інфраструктури, відкриття нових пунктів пропуску тощо. Робиться акцент на розробці стратегії співпраці європейських прикордонних регіонів.

Ключові слова: Україна, Румунія, Закарпаття, прикордонні регіони, євроінтеграція, транскордонне співробітництво.

Сучасний стан українсько-румунського транскордонного співробітництва характеризується поглибленням співпраці у різних сферах суспільного життя – в економіці, освіті, культурі та інших, що зумовлює постійну наукову увагу до окресленої проблематики. Закон України «Про транскордонне співробітництво» розглядає цю співпрацю як спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, еколо-

гічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, їхніми представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади України та відповідними органами влади інших держав у межах компетенції, визначеної їх національним законодавством [10, с. 35].

Своєрідним проміжним підсумком сучасного етапу українсько-румунської транскордонної співпраці стало відкриття в закарпатському селищі

Солотвині Тячівського району консульства Румунії, потреба в якому існувала давно. Впродовж багатьох років це питання порушувалося у міждержавних перемовинах на різних рівнях. 6 травня 2016 р. за участю міністрів закордонних справ України та Румунії Павла Клімкіна і Лазаря Коменеску відбулася церемонія відкриття консульства та підписання двосторонньої угоди про скасування оплати за національні візи. У ній також взяли участь голова Закарпатської обласної державної адміністрації Геннадій Москаль та генеральний консул Румунії у Чернівцях Елеонора Молдован. Під час зустрічі сторони обговорили широке коло питань двостороннього співробітництва загалом і Закарпаття з прикордонними повітами Румунії зокрема; особливу увагу було приділено питанням транскордонної та регіональної співпраці, розвитку інфраструктури українсько-румунського державного кордону, вирішення освітніх та культурних проблем української національної меншини в Румунії та румунської – в Україні [9]. На думку експертів, відкриття консульства є запорукою сталих відносин між двома країнами та демонструє впевненість Румунії у стабільних відносинах прикордонних територій двох держав.

Щоправда, за словами керівника консульства Габрієла Ніколи, запрацювало воно лише з листопада 2016 р. Це пов'язано з певними формальностями щодо оформлення документів і технічним оснащенням. Про це дипломат інформував керівників Закарпаття під час особистої зустрічі. Як зазначив Г. Нікола, консульство матиме такі саме повноваження й функції, як і Генеральні консульства Румунії в Чернівцях та Одесі. Тут видаватимуть національні візи всіх типів та дозволи на малий прикордонний рух. Поки Україна не отримала обіцяного і довгоочікуваного безвізового режиму з Європейським Союзом, ці питання зберігають свою актуальність. На зустрічі наголошувалося, що збільшення кількості дипломатичних представництв сусідніх країн, як і кількості пунктів пропуску на кордонах, сприятиме налагодженню добросусідства і транскордонного співробітництва із сусідніми державами. «Інтеграція в Європейський Союз – це не підписання тисяч документів, а створення тисяч зв'язків – культурних, економічних. Необхідно налагоджувати стосунки між громадами, співпрацю між населеними пунктами, – наголосив на зустрічі заступник голови Закарпатської обласної ради Йосип Борто. – На черзі налагодження співпраці з Румунією, чому неабияк сприятиме відкриття консульства Румунії на Закарпатті» [1].

У червні 2015 р. в Закарпатській області перебував Надзвичайний і Повноважний Посол Румунії в Україні Корнел Іонеску. Дипломат спілкувався з представниками румунських національно-культурних товариств, що діють у краї, побував на урочистостях з нагоди 45-річчя Закарпатського музею народної архітектури і побуту, в якому пред-

ставлені румунські хати із села Середнього Водяного Рахівського району, а також побував на презентації в Ужгороді повітового музею Сату-Маре (Румунія) [3].

На зустрічі пана посла з керівниками області наголошувалося, що в Закарпатті діє активна румунська громада, яка має всі можливості для розвитку. Працюють школи та дитячі садки, є змога вивчати рідну мову в УжНУ, на обласному телебаченні виходить програма румунською мовою. А уряд Румунії надає підтримку у вигляді інвестицій у нашу економіку. Ми відверті та прозорі для інвесторів. Але для активізації відносин на міжрегіональному рівні в Рахівському, Тячівському та Хустському районах доцільно відкрити нові пункти переходу та розвивати діючі.

Голова обласної ради Михайло Рівіс запропонував активізувати малий прикордонний рух, який почав діяти між Україною та Румунією лише з 2015 р. «Ми пропонуємо розширити його до 100 кілометрів, – наголосив керівник облради. – Нині про це домовляємося із поляками, словаками та угорцями. Закарпатці матимуть змогу побачити стандарти європейського життя, а це дозволить швидше інтегруватися в ЄС. А ще наші сусіди мають свої представництва на Закарпатті, то можливо відкрити і румунське в обласному центрі. Також для якісного руху між нашими країнами доцільно довести проект будівництва мосту через Тису на Закарпатті до свого завершення», – резюмував голова ради.

На зустрічі йшлося про доцільність активніше співпрацювати в рамках Дунайської стратегії, передусім щодо протипаводкового захисту в басейні річки Тиси. Ще одна пропозиція – підписати протоколи із сусідніми румунськими повітами із зобов'язаннями прискореного відкриття пунктів пропуску.

Корнел Іонеску зазначив, що відвідував Закарпаття не один раз і вважає, що воно дедалі набуває європейських обрисів. «Ми готові ділитися досвідом децентралізації влади і налагоджувати контакти на рівні областей, зокрема, в рамках програм Україна – Румунія – Молдова. Бо треба будувати нові мости для співпраці й міст через Тису, який нас зближить», – наголосив пан посол [3].

Восени 2015 р. в румунському місті Бая-Маре відбулася робоча зустріч голови Закарпатської ОДА Геннадія Москаля з префектом повіту Марамуреш (Румунія) Антоном Рогіаном, на якій йшлося про поновлення і пришвидшення просування питання зведення мосту через Тису між Україною та Румунією, що було призупинене через події на сході України. Міст та контрольно-пропускний пункт з'єднуватиме два населені пункти: з українського боку – це село Біла Церква Рахівського району, з румунського – місто Сігет повіту Марамуреш. Кошти на будівництво виділить Євросоюз, Україні

зі свого боку потрібно тільки облаштувати інфраструктуру та під'їзну дорогу. Для початку робіт урядом двох країн необхідно підписати спеціальну угоду. Міст уже спроектовано, його довжина повинна становити 240 метрів, а опори побудують на берегах, а не в акваторії Тиси. У населених пунктах на протилежних берегах Тиси проживають як українці, так і румуни, тому новий міст значно покращить їхні родинні та культурні зв'язки. Крім того, відкриття пункту пропуску серйозно пожвавить економічну та інвестиційну діяльність на прикордонних територіях обох країн [4].

У рамках Програми прикордонної співпраці ENPI Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна 2007-2013 нашій країні було виділено кошти на реконструкцію трьох пунктів пропуску, зокрема одного – на українсько-румунському кордоні в селі Дякові [11].

На кордоні між двома країнами у Виноградівському районі з 1996 до 2005 рр. діяв пішохідний пункт пропуску місцевого значення «Хижа – Тарна-Маре». Причина його закриття – руйнування паводком мосту через річку Тур, по якій проходить державний кордон. Як пояснив голова Закарпатської ОДА Геннадій Москаль, пункт пропуску офіційно не закритий, його роботу тільки призупинили. За відновлення КПП, яке значно пожвавило б економічне життя як українських, так і румунських сіл, що прилягають до кордону, виступають і українська, і румунська сторони. До того ж перетин кордону тут теоретично можна влаштувати не тільки для пішоходів, а й для легкового транспорту. Єдина затримка полягала в тому, що Румунії, як члену Євросоюзу, для цього може знадобитися дозвіл Брюсселя, адже кордон Румунії з Україною – це зовнішній кордон ЄС. На початку лютого 2016 р. було заплановано зустріч керівника Закарпаття з Адріаном Штефом, головою повітової ради Сату-Маре – прикордонного регіону Румунії, що межує з Виноградівщиною, на якій якраз повинні були вирішуватися ці питання [7].

Така зустріч високопосадовців двох сусідніх регіонів України та Румунії відбулася. На ній наголошувалося, що умовами відновлення роботи пункту пропуску «Хижа – Тарна-Маре» є лист від МЗС України уряду Румунії та приведення до ладу прикордонної інфраструктури з румунського боку. А. Штеф запевнив, що в Румунії також зацікавлені у відновленні роботи цього КПП. Обидві країни ще 2006 р. ратифікували відповідні угоди. Однак Румунія повинна отримати від України письмове повідомлення про виконання внутрішньодержавних процедур щодо відновлення роботи пункту пропуску. Тоді ж керівники регіонів сусідніх держав домовилися провести на Виноградівщині Дні добросусідства з повітом Сату-Маре, а також про співробітництво регіонів у культурній та спортивній сферах [8].

До речі, День добросусідства між Україною та Румунією на Закарпатті вперше було проведено 2002 р., а відновлено цей культурний захід у вересні 2015 р. Місце проведення залишилося незмінним – це прикордонна місцевість біля мосту через Тису між селищем Солотвином Тячівського району (територія України) та містом Сігету-Мармаціей повіту Марамуреш (територія Румунії) [5].

Ще одним важливим фактором поглиблення транскордонного співробітництва прикордонних територій є діяльність євро регіонів. Основний принцип міжнародного транскордонного співробітництва полягає в тому, щоб створювати у прикордонних регіонах такі зв'язки й такі договірні відносини, які сприяли би розв'язанню спільних проблем [2, с. 233].

Українсько-румунський транскордонний регіон включає Закарпатську, Івано-Франківську, Чернівецьку та Одеську області України і п'ять повітів (жудеців) Румунії, а саме: Сату-Маре, Марамуреш, Сучава, Ботошань і Тулча. Його площа становить 100872 км², а населення – 8,3 млн. осіб [2, с. 246].

Важливе місце у поглибленні українсько-румунського транскордонного співробітництва належить Карпатському євро регіону. В його рамках діє міжнародний проект «Сталий розвиток прикордонних регіонів через активну діяльність Карпатського євро регіону». Експерти п'яти країн – України, Угорщини, Словаччини, Румунії та Польщі розробили «Стратегію розвитку Карпатського євро регіону до 2020 року». Перед тим як представити її на розгляд і погодження регіональних влад прикордонних регіонів, які є учасниками Карпатського євро регіону, експерти із сусідніх регіонів зустрілися в Ужгороді на заключній конференції задля обговорення та остаточного затвердження Стратегії [6]. Конференції передувала зустріч керівників Закарпаття з генеральним секретарем Асоціації прикордонних європейських регіонів Мартіном Гіллермо-Раміресом, на якій було обговорено участь нашої області в міжнародних програмах та можливість залучення європейських грантів у розвиток Закарпаття. На зустрічі наголошувалося, що співпраця європейських прикордонних регіонів є дуже важливою, оскільки допомагає долати стереотипи та змінює менталітет. Саме співпраця між країнами привела до багатьох перетворень, передусім у свідомості українців. Мова йде про те, що кордон – не перешкода, а навпаки – місце для обміну інтелектуальними ресурсами та європейськими цінностями. У цьому контексті слід зважати й на те, що для українців на сучасному етапі неабияк важливим є досвід Європи у проведених децентралізації.

12 травня 2016 р. в угорському місті Сольнок керівники 11 обласних рад чотирьох країн – Закарпатської області (Україна), Марамуреш та

Сату-Маре (Румунія), Воєводина (Сербія) та семи областей Угорщини – Саболч-Сатмар-Берег, Яс-Надькун-Сольнок, Гевеш, Чонград, Бач-Кішкун, Боршод-Абауй-Земплен і Гайду-Бігар – підписали угоду про міжнародне співробітництво територіальних органів місцевого самоврядування в басейні річки Тиси. На зустрічі наголошувалося, що річка Тиса, протікаючи через території Угорщини, Румунії, Словаччини, України та Сербії, ставить однакові завдання для цих країн. І вирішити проблеми цієї непередбачуваної річки, яка здатна спричинити як засуху, так і масштабні повені, неможливо на рівні однієї області або населеного

пункту. Тому тільки спільними зусиллями можна створити умови для сталого розвитку Тисянського регіону. Саме тому представники органів влади країн басейну річки Тиси вирішили ще більше об'єднати зусилля для вирішення щоденних проблем.

Таким чином, сучасний стан українсько-румунського транскордонного співробітництва свідчить про бажання і налаштованість сторін на його подальше розширення і поглиблення, зміцнення засад добросусідства. Це, у свою чергу, вимагає продовження і посилення зусиль стосовно всебічного дослідження транскордонних процесів.

1. Дружба. – 2016. – 31 жовтня.
2. Гарагонич В. В. Транскордонне співробітництво України: мости через кордони: [монографія] / В. В. Гарагонич. – Ужгород: Карпати, 2011. – 432 с.
3. Новини Закарпаття. – 2015. – 27 червня.
4. Новини Закарпаття. – 2015. – 12 вересня.
5. Новини Закарпаття. – 2015. – 19 вересня.
6. Новини Закарпаття. – 2015. – 12 грудня.
7. Новини Закарпаття. – 2016. – 30 січня.
8. Новини Закарпаття. – 2016. – 20 лютого.
9. Новини Закарпаття. – 2016. – 7 травня.
10. Посібник з транскордонного співробітництва. – Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2005. – 70 с.
11. Срібна Земля ФЕСТ. – 2015. – 30 жовтня - 5 листопада.

РЕЗЮМЕ

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ УКРАИНСКО-РУМЫНСКОГО ТРАНСГРАНИЧНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

Гарагонич В. В. (Ужгород), **Гарагонич В. В.** (Мукачево)

В статье анализируются современное состояние украинско-румынского трансграничного сотрудничества, его достижения в различных сферах общественной жизни, проблемы и перспективы. Подчеркивается, что углубление взаимовыгодного сотрудничества двух соседних народов отвечает их национальным интересам, создает предпосылки для лучшего взаимопонимания людей. На основе использования новейших источников, в том числе материалов средств массовой информации, авторы приводят яркие примеры взаимодействия по обе стороны украинско-румынской границы. Говорится о необходимости налаживания и активизации малого приграничного движения, расширения его границ, развития транспортной инфраструктуры, открытия новых пунктов пропуска. Делается акцент на разработке стратегии сотрудничества европейских приграничных регионов.

Ключевые слова: Украина, Румыния, Закарпатье, приграничные регионы, евроинтеграция, трансграничное сотрудничество.

SUMMARY

CURRENT STATUS OF UKRAINIAN-ROMANIAN CROSS-BORDER COOPERATION

V. Garagonych (Uzhhorod), **V. Garagonych** (Mukachevo)

The article analyzes the current status of Ukrainian-Romanian border cooperation and its achievements in different spheres of public life, problems and prospects. It is noted that deepening mutually beneficial cooperation between the two neighboring nations meet their national interests, a prerequisite for a better understanding of people. On the basis of the latest sources, including the media, the authors gives vivid examples of interaction on both sides of the Ukrainian-Romanian border. The authors speaks of the need for adjustment and revitalization of local border traffic, expanding its borders, transport infrastructure, opening new checkpoints and so on. The emphasis is on the development cooperation strategies of European Border Regions.

Keywords: Ukraine, Romania, Transcarpathia, border regions, European integration, cross-border cooperation.

Надійшла до редколегії 16. 11. 2016 р.